

Jeroen Corduwener, ***Riemen om de kin! Biografie van mr. dr. Gerrit Jan van Heuven***

Goedhart (Dissertatie Groningen 2011; Amsterdam: Bert Bakker, 2011, 640 pp., ISBN 978 90 351 3504 8).

Gerrit Jan van Heuven Goedhart stierf op 55-jarige leeftijd in de zomer van 1956 op een tennisbaan in het Zwitserse Genève aan een hersenbloeding. Hij was op dat moment de eerste Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen en had er voor gezorgd dat het UNHCR een jaar eerder de Nobelprijs voor de vrede had gekregen. Jaren van vergaderen, organiseren en wereldwijd bedelen om fondsen waren daar aan vooraf gegaan en hadden geresulteerd in deze erkenning van het vluchtelingenprobleem. Eerder was Van Heuven Goedhart journalist en drie maal hoofdredacteur geweest (van *De Telegraaf* en het *Utrechts Nieuwsblad*, en in 1945 van *Het Parool*), verzetsman in de Tweede Wereldoorlog, korte tijd minister van Justitie in de Londense regering, en Eerste Kamerlid voor de PvdA. Hij was een ‘mondialist avant la lettre’ zoals Jeroen Corduwener hem noemt in zijn volslanke biografie van deze bijzondere figuur die grotendeels uit het Nederlandse collectieve geheugen verdwenen is.

Corduweners speurtocht naar het verleden van de hoofdpersoon werd zwaar gehinderd door het ontbreken van een persoonlijk archief. Van Heuven Goedhart bewaarde vrijwel niets. Alleen een klein bruin leren koffertje dat hij decennia lang met zich meegedragen had om vergaderstukken en wat persoonlijke documenten in te vervoeren had hij nagelaten. De inhoud van dat koffertje en de bereidwillige meewerking van de twee dochters van Van Heuven Goedhart vormden aanvankelijk de basis van het levensverhaal. Met veel geduld en doorzettingsvermogen reconstrueerde de auteur vervolgens de levensloop van Van Heuven Goedhart en diens beweegredenen voor keuzes en beslissingen. En dat is een knappe prestatie, ook omdat hij in staat is geweest om dit verhaal op soepele en overtuigende manier te vertellen en de spanningsbogen redelijk strak te houden.

Corduwener wilde zijn hoofdpersoon neerzetten als iemand die zijn hele leven in verzet was. In zijn persoonlijk leven verzette Van Heuven Goedhart zich eerst tegen zijn vader de eigengereide dominee en later tegen de benauwdheid van het huwelijk. In zijn maatschappelijke en politieke bestaan gold zijn weerstand de vooroorlogse verzuilde politiek, het fascisme en nazisme en de Duitse bezetter, maar ook Bijltjesdag. Na de oorlog keerde hij zich tegen de Nederlandse opstelling inzake Nederlands-Indië en de

desinteresse voor het vluchtelingenprobleem. Hij deed dat omdat hij er rotsvast van overtuigd was dat ieder mens recht had op vrijheid en veiligheid, dus ook de miljoenen vluchtelingen die de politici links lieten liggen omdat ze geen machtsfactor vormden. Van Heuven Goedhart was een radicaal, die handelde vanuit het principe dat hij ten allen tijde consequenties moest verbinden aan zijn opvattingen en overtuigingen. Dat maakte hem eigenzinnig en onafhankelijk, compromisloos, maar ook onmatig en tegenstrijdig. Door zijn hoofdpersoon afwisselend te benaderen vanuit diens zelfbeeld van principiële overtuigingen en onwrikbaarheid (*Riemen onder de kin!* was een van zijn zelfbedachte lijfspreuken) en vanuit het beeld dat zijn omgeving van hem had, weet Corduwener de complexiteit van Van Heuven Goedharts persoonlijkheid en levensloop op een transparante manier te schetsen. Tegelijkertijd toont hij zich met zijn nogal dwingende karakterisering van 'levenslang in verzet' een beoefenaar van het traditionele academische biografische genre waarin psychologische en maatschappelijke duidingen belangrijke elementen van een 'grand narrative' zijn.

Corduweners biografie van Van Heuven Goedhart vormt op vele plaatsen een mooie aanvulling op bestaande geschiedschrijving, bijvoorbeeld op de geschiedenis van dagbladen *De Telegraaf* en *Het Parool* zoals respectievelijk door Mariëtte Wolf en door Paul Koedijk en Gerard Mulder beschreven. Corduwener voegt daar een stuk geschiedenis van de Utrechtse dagbladwereld aan toe. De bladzijdelange verhandelingen over de competitie tussen *Utrechts Nieuwsblad* en *Utrechts Dagblad* lijken niet altijd even relevant voor deze biografie, maar Corduweners beschrijving van de manier waarop hoofdredacteur Van Heuven Goedhart het *Utrechts Nieuwsblad* tot een van de meest uitgesproken anti-nationaal socialistische dagbladen maakte, des te meer. *Riemen onder de kin!* is ook een aanvulling op de vele studies over het verzet en de Nederlandse regering in Londen, juist door de nadruk te leggen op de verdachtmakingen en het wantrouwen die Van Heuven Goedhart in Londen als minister van Justitie de das omdeden. Na de oorlog werd hij hoofdredacteur van *Het Parool*. In combinatie met de in 2012 verschenen biografie van zijn achterneef Frans J. Goedhart (oprichter van de verzetskrant *Het Parool*) van de hand van Madelon de Keizer krijgen we in *Riemen onder de kin!* een genuanceerd beeld van de ontwikkeling van de steeds verslechterende relatie tussen de twee mannen hoewel dit niet echt nieuwe inzichten oplevert.

Gelukkig is het laatste deel van het boek waarin Van Heuven Goedharts inspanningen voor het vluchtelingenwerk geschetst wordt, minder bekende materie. Corduwener heeft er dan ook goed aan gedaan om Van Heuven Goedharts carrière bij de Verenigde Naties en zijn betekenis voor de internationale erkenning van de noodzaak tot vluchtelingenhulp nauwgezet en ruim uit de doeken te doen. Hij benadrukt daarbij ook hoe frustrerend Van Heuven Goedhart dit werk maar al te vaak ervoer omdat hij met zijn idealisme stukliep op machtspolitieke spelletjes. Tegelijkertijd weet hij zijn hoofdpersoon overtuigend neer te zetten als een bevlogen en internationaal gerespecteerd diplomaat die het introverte Nederlandse klimaat waarin de naoorlogse politieke vernieuwing mislukt was, had weten te ontstijgen. Typerend voor dat klimaat was dat in de aandacht

van de Nederlandse pers voor zijn overlijden zijn verzetsverleden centraal stond. Alleen *De Volkskrant*, toen nog met rooms-katholieke signatuur, wees op zijn rol als Vluchtelingencommissaris.

Tity de Vries, Rijksuniversiteit Groningen